

ВІДГУК
офіційного опонента
Цимбалової Тетяни Анатоліївни
на дисертаційну роботу
Шевченка Артема Валерійовича
на тему «**ПРИНЦИПИ ТА ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНОГО**
ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування»,
галузь знань 19 – «Архітектура та будівництво»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

У ХХІ столітті актуальність адаптивного підходу до формування архітектурного середовища зумовлюється сукупністю взаємопов'язаних трансформацій. Прискорення технологічного розвитку, зміна соціальних моделей, нестабільність геополітичних умов, трансформація способів праці та дозвілля, зміна структури побутової діяльності й зростання вимог до якості середовища зумовлюють необхідність пошуку нових принципів архітектурного проектування. За таких обставин архітектура має відповідати не лише поточним потребам користувача, а й володіти потенціалом подальшої трансформації відповідно до прогнозованих та непередбачуваних змін. Адаптивність є однією з перспективних характеристик сучасного архітектурного середовища, що забезпечує його здатність до функціональної, просторової та технологічної еволюції. Дослідження закономірностей формування адаптивного житлового середовища сприятиме розробленню нових принципів організації архітектурних просторів, орієнтованих на довготривалу експлуатаційну ефективність, відповідність змінюваним потребам суспільства, вдосконаленню технічних, функціональних і просторових характеристик як окремих архітектурних об'єктів, так і міського середовища.

Представлене дисертаційне дослідження Шевченка А.В. є актуальним, адже воно зумовлене трансформацією характеру сучасної життєдіяльності людини та необхідністю формування архітектурного середовища, здатного відповідати динаміці соціальних, технологічних, економічних, природних і геополітичних процесів.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дослідження відповідає стратегічним орієнтирам сталого розвитку України до 2030 року та Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, зокрема у питаннях розвитку територіальних громад. Його положення корелюють

із завданнями Плану відновлення України (Ukraine Recovery Plan) щодо відбудови та модернізації житлової інфраструктури, а також із напрямками національних програм відновлення житла й інфраструктури регіонів. Робота виконана у межах наукового напрямку кафедри архітектури будівель та дизайну Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» з удосконалення існуючого предметно-просторового середовища міст і населених пунктів. Дослідження також стало складовою наукової держбюджетної теми № 105/23 (державний реєстраційний номер 0123U102068) «Ресурсоекономні конструкції та планувальні рішення сталезалізобетонних систем для споруд цивільного захисту в нових та реконструйованих будівлях».

3. Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційної роботи Шевченка А.В. полягає в розкритті принципів та прийомів формування адаптивного житлового середовища. До найбільш вагомих здобутків відносимо:

- вперше виявлені та систематизовані архітектурно-планувальні прийоми та технічні засоби адаптації внутрішнього і зовнішнього середовища житла, як єдиного цілого;
- уточнений стан вивченості питання на сучасному етапі дослідження адаптивного житлового середовища;
- виявлені й доповнені сучасні засоби і технічні можливості формування об'єкта дослідження;
- розроблені принципи та прийоми формування адаптивного житлового середовища, які отримали подальший розвиток.

4. Оцінка змісту дисертації, її структури та обґрунтованість результатів

Дисертація складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел на 161 позиції та чотирьох додатків. Структура роботи є логічною, послідовно розкриваючи суть виявленої проблеми та шляхи її вирішення.

У «Вступі» розкрито актуальність обраної теми дослідження; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; мету і завдання дисертаційної роботи; об'єкт і предмет дослідження; межі та методи дослідження; наукову новизну роботи, її практичне значення та апробацію результатів.

Мета даного дослідження чітко сформульована і взаємопов'язана зі завданнями, окресленими здобувачем. **Об'єктом** дослідження є житлове

середовище, здатне адаптуватися до сучасних умов, змін у структурі суспільства, способу життя і потреб його мешканців, **предметом** – його принципи та прийоми формування. Аргументовано хронологічні, типологічні та територіальні **межі дослідження**.

У першому розділі дисертації «ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНОГО ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА» у трьох підрозділах окреслено термінологічний апарат дослідження, з'ясовано стан вивченості адаптивного житла та його практичне застосування у закордонній та вітчизняній практиках. Важливим здобутком цього розділу є окреслення термінологічного апарату дослідження, і в першу чергу – поняття «адаптивне житлове середовище», його змістовної сутності. Здобувачем це подано через призму його еволюції у закордонному та вітчизняному дискусі.

Другий розділ «ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ АДАПТИВНОГО ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА» у межах трьох підрозділів висвітлює методологічний апарат дослідження, його загальну методику та стратегію адаптивного дизайну в цілому, його основні напрями. Розділ широко й детально висвітлює методи, використані автором у роботі, та алгоритм їх застосування для досягнення поставленої мети.

У третьому розділі «АДАПТИВНЕ ЖИТЛОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ» у трьох підрозділах розкрито архітектурно-просторову, планувальну й конструктивну характеристики адаптивного житлового середовища, виявлено його різновиди на різних містобудівних рівнях та особливості. Окрема ретельна увага приділена автором сучасним засобам і технічним можливостям формування адаптивного житлового середовища.

Четвертий розділ «ПРИНЦИПИ ТА ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНОГО ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА, ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ» у межах трьох підрозділів висвітлює основні результати даного дослідження – принципи багатфункціональності, архітектурно-планувальної гнучкості, просторового розвитку, конструктивної доцільності та комфортності, які є ключовими у формуванні сучасного адаптивного житлового середовища. Детально представлено виявлені автором архітектурно-планувальні, конструктивні, об'ємно-просторові та інтерактивні прийоми, що забезпечують дієвість сформульованих принципів. Розділ містить рекомендації з проєктування адаптивного житлового середовища та прогноз найближчих перспектив його розвитку.

Загальні висновки по роботі містять 11 положень і віддзеркалюють науково обґрунтовані результати дослідження щодо досягнення мети та

виконання поставлених завдань. **Ступінь їх достовірності** є належним і достатньо обґрунтованим науково-теоретичним апаратом дослідження, використаною в роботі науковою базою та дієвістю виявлених принципів формування адаптивного житлового середовища.

5. Практичне значення та апробація результатів дослідження

Теоретичне значення одержаних автором результатів роботи полягає в удосконаленні існуючого термінологічного апарату поняттям «адаптивне житлове середовище». Практично дане дисертаційне дослідження стане в нагоді при формуванні житлового середовища, або реконструкції та модернізації вже існуючого з можливістю адаптуватися до різного роду змін та викликів. Результати дослідження вже знайшли своє відображення і в освітньому колі в низці дисциплін циклу професійної підготовки архітекторів («Актуальні проблеми дизайну архітектурного середовища», «Архітектурне проектування. Багатоповерховий житловий будинок»). Про це свідчать відповідні довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (с. 181, 182).

Основні результати дисертації з достатньою повнотою відображені в наукових публікаціях. Це підтверджується трьома друкованими науковими працями здобувача у фахових виданнях України, двома – у виданнях, що входять до НМБД Scopus, низкою тез доповідей на конференціях різного рівня. Зміст публікацій відповідає конкретним результатам наукового дослідження. Потужна апробація результатів дисертаційної роботи здійснена шляхом участі у восьми міжнародних наукових та науково-практичних конференціях та участю у науковій держбюджетній темі (с. 183).

6. Мова, стиль та оформлення роботи. Академічна доброчесність

Дисертаційне дослідження вкладено державною мовою, доступною для сприйняття. Стиль та оформлення наукового дослідження відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та вимогам діючих ДСТУ. Дисертаційна робота виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності, текст відповідає вимогам щодо академічної етики та оригінальності. Використані в дисертаційній роботі наукові положення, теоретичні й практичні здобутки інших науковців мають відповідний коректний супровід – посилання на першоджерела.

7. Дискусійні питання та зауваження

Позитивно оцінюючи в цілому дисертаційну роботу Шевченка А.В., її наукову і практичну цінність, варто висловити деякі дискусійні положення, зауваження та побажання:

1. У зв'язку із введенням до наукового обігу нового терміну «адаптивне житлове середовище» та понять, дотичних до нього, варто було би до тексту дисертаційного дослідження додати термінологічний словник з тлумаченням важливих для роботи термінів.
2. У Вступі заявлено лише три методи, використані автором у роботі (с. 20), на відміну від широко розкритого методологічного апарату дослідження, висвітленого у тексті дисертації (п. 2.1 дисертаційного дослідження).
3. Текстовий матеріал дисертаційного дослідження містить ілюстративну частину, якісно виконану автором, що є суттєвим доповненням до роботи. Разом з тим, у ньому, на нашу думку, не вистачає розпланувальних та просторових схем адаптивного житлового середовища, які би включали і прибудинкову територію.
4. У третьому розділі (с. 100-128) автором детально розкрито адаптивні процеси, які відбуваються у внутрішньому житловому середовищі (інтер'єрах приміщень), на відміну від зовнішніх, які потребують більш глибокого розкриття.
5. Текст подекуди містить деякі граматичні огріхи.

Висловлені положення не применшують позитивної оцінки рівня дисертаційної роботи і можуть бути враховані автором у його подальшій науковій роботі.

9. Загальний висновок

Враховуючи вищевказане вважаємо, що дисертаційна робота **Шевченка Артема Валерійовича** за темою «**Принципи та прийоми формування адаптивного житлового середовища**» є самостійною, завершеною науковою працею, яка містить важливі для галузі архітектури результати, пов'язані з удосконаленням просторової організації житлових територій, підвищенням життєстійкості населених пунктів та формуванням безпечного й адаптивного житлового середовища. Дисертація відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені п. 29 Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у заклад вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. № 261 зі змінами, внесеними згідно з Постанови КМ № 283 від 03.04.2019 р., а також п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування

рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України 12 січня 2022 р. № 44, із змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України 19 травня 2023 р. № 502, та відповідає напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», а її автор – Шевченко Артем Валерійович – заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Офіційний опонент:

Кандидат архітектури, доцент,
доцент кафедри архітектурного
проектування та містобудування
Придніпровської державної академії
будівництва та архітектури

Тетяна ЦИМБАЛОВА